

Resultat från 2023 års PPM* Aktuella Läkemedelslistor

Sammanställt av Avdelningen för Hälso- och sjukvårdsstyrning utifrån erhållen information från respektive förvaltning

2024-07-08

*punktprevalensmätning

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	3
2 Bakgrund	3
3 Syfte och målsättning	4
3.1 Syfte	4
3.2 Målsättning	4
4 Arbetsmetod	4
5 Resultat	5
6 Diskussion	9
7 Kontakt	11

1 Sammanfattning

Totalt inkluderades 402 patienter i 2023 års PPM aktuella läkemedelslistor; 198 från mottagning på vårdcentral (106 i offentlig regi och 92 i privat regi), 106 från specialistmottagning på sjukhus och 98 från slutenvårdsavdelning. Diskrepanser i befintligt journalsystems läkemedelslista i förhållande till de läkemedel patienten använde i anslutning till det aktuella vårdtillfället identifierades hos tre av fyra patienter. Median för antal diskrepanser per patient var 2, vilket är detsamma som mätningarna 2017, 2018 och 2020. Antal diskrepanser per patient var 2,9 vilket är något högre jämfört med 2020 då det var 2,6 men lägre jämfört med 2018 (3,1) och 2017 (3,4). I läkemedelslistorna från specialistmottagning identifierades fler diskrepanser i jämförelse med läkemedelslistorna från primärvård samt från slutenvård.

Mätningen har utförts som en kvalitetsmätning, för att aktualisera frågan och arbeta för en reduktion av antalet diskrepanser samt för att jämföra resultatet mot tidigare års mätningar. Den blir även en jämförelsegrund vid kommande mätning då Skånes digitala vårdssystem, SDV, med gemensamt journalsystem och gemensam läkemedelslista, är infört.

2 Bakgrund

Att diskrepanser mellan vårdens läkemedelslistor och vad som är ordinerat av vården, eller vad patienten faktiskt använder, finns är känt. Problemet finns på mottagning, vårdcentral och vid slutenvård generellt i Region Skåne, även om lokala skillnader möjligen kan finnas. Detta påverkar patientsäkerheten, skapar ett dåligt beslutsunderlag för ordinatorerna och risk för felaktiga och ofullständiga behandlingar samt vårdskador för patienten. Problemet bedöms vidare leda till kvalitetsbristkostnader.

Koncernrådet för patientsäkerhet initierade med ovanstående som bakgrund ett arbete för att öka kvaliteten på vårdens läkemedelslistor samt att följa förekomst av diskrepanser i vårdens läkemedelslistor över tid genom PPM Aktuella läkemedelslistor.

3 Syfte och målsättning

3.1 Syfte

Syftet med PPM Aktuella läkemedelslistor är att på ett strukturerat och standardiserat sätt kunna följa förekomst av diskrepanser i vårdens läkemedelslistor över tid.

3.2 Målsättning

Målsättningen för 2023 var att:

- lyfta vikten av aktuella läkemedelslistor
- fortsätta bygga upp en kompetens avseende metoden för PPM Aktuella läkemedelslistor i Region Skåne
- få en nulägesbeskrivning avseende förekomst av diskrepanser i vårdens läkemedelslistor, samt att jämföra med tidigare samt kommande mätningar.

4 Arbetsmetod

Vid PPM Aktuella läkemedelslistor 2023 slumpades ett urval av patienter ut som genomfört läkarbesök på primärvårds- eller specialistmottagning under vecka 45 samt ett urval av patienter som var inlagda på sjukhus under vecka 47. Patienter ≥ 18 år, för vilka det var möjligt att genomföra en intervju med patienten eller den person som i normalfallet sköter patientens läkemedelshantering inkluderades. Inom slutenvård exkluderades patienter på intensivvårdsavdelningar. Även patienter inom såväl öppen som sluten rättspsykiatrisk vård exkluderades.

Under vecka 47 kontaktades aktuella inneliggande patienter 2–5 dagar efter inläggning på sjukhus och aktuella öppenvårdspatienter kontaktades telefonledes. Upp till tre försök gjordes att kontakta varje patient.

Vid mätningen genomförde förvaltningarnas respektive enheternas kliniska farmaceuter en läkemedelsavstämning; läkemedelslistan i befintligt journalsystem (PMO respektive Melior) jämfördes med de läkemedel patienten var ordinerad och använde i anslutning till det aktuella vårdtillfället. Läkemedelsavstämningen genomfördes i enlighet med framtagen instruktion i ett för mätningen framtaget formulär, som bygger på

det som dagligen används av de kliniska farmaceuterna. En diskrepans ansågs föreligga om läkemedelslistan i befintligt journalsystem inte överensstämde med de läkemedel patienten var ordinerad och använde i anslutning till det aktuella vårdtillfället. Inaktuella antibiotikakurer som stod kvar i läkemedelslistan eller om läkemedel inte hade markerats som nyinsatt i slutenvårdens läkemedelslista, räknades inte som en diskrepans utan som ett handhavandefel. Resultatet av genomförd läkemedelsavstämning dokumenterades i journal och ansvarig läkare kontaktades om behov bedömdes föreligga.

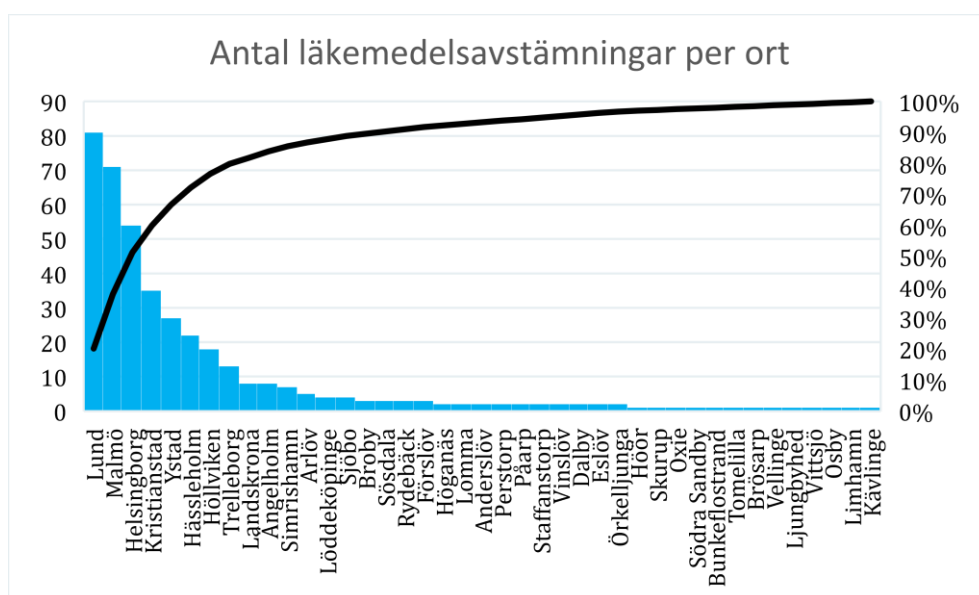
5 Resultat

Totalt inkluderades 402 av de slumpvis utvalda patienterna, fördelade procentuellt efter förvaltningarnas storlek. Se tabell 1.

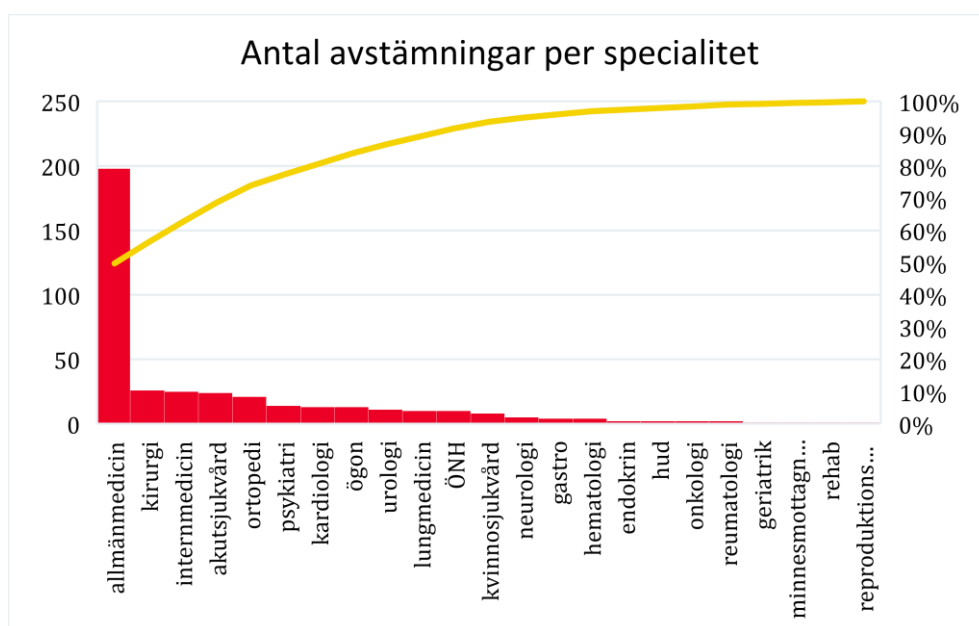
Tabell 1. Fördelning av inkluderade patienter.

	Mottagning vårdcentral	Specialistmott sjukhus	Slutenvård	Totalt
SUS	0	59	56	115
SSNV	0	19	19	38
SSNO	0	21	16	37
PV	106	0	0	106
Privat PV	92	0	0	92
Psykiatri	0	7	7	14
Totalt	198	106	98	402

Den aktuella mätningen fördelades över ett flertal orter och många olika specialiteter., se Figur 1 och 2.

Figur 1. Ort involverad vid aktuellt vårdtillfälle för mätningen.

Figur 2. Specialitet involverad vid aktuellt vårdtillfälle för mätningen.

Inkluderade patienter var i genomsnitt 61 år med en median på 65 år och drygt hälften var kvinnor. Patienter i slutenvård använde i genomsnitt fler läkemedel och hade i större utsträckning hjälp med läkemedelshandlingen i jämförelse med patienter i öppenvård, Tabell 2.

Tabell 2. Bakgrundsvariabler för inkluderade patienter per instans och totalt.

	Mottagning vårdcentral, n=198	Specialistmott sjukhus, n=106	Slutenvård n=98	Totalt, n=402
Kvinnor, antal (andel)	125 (63%)	48 (45%)	55 (56%)	228 (57%)
Ålder median (undre/övre kvartil)	58 (45, 73)	69 (50, 76)	74 (58, 82)	65 (49, 77)
Antal läkemedel Medel (median)	5,5 (4)	7,9 (7)	10,0 (10)	7,2 (6)
Hjälp med läkemedelshantering, antal patienter	6	4	13	23
Dosdispenserade läkemedel, antal patienter	5	11	20	36

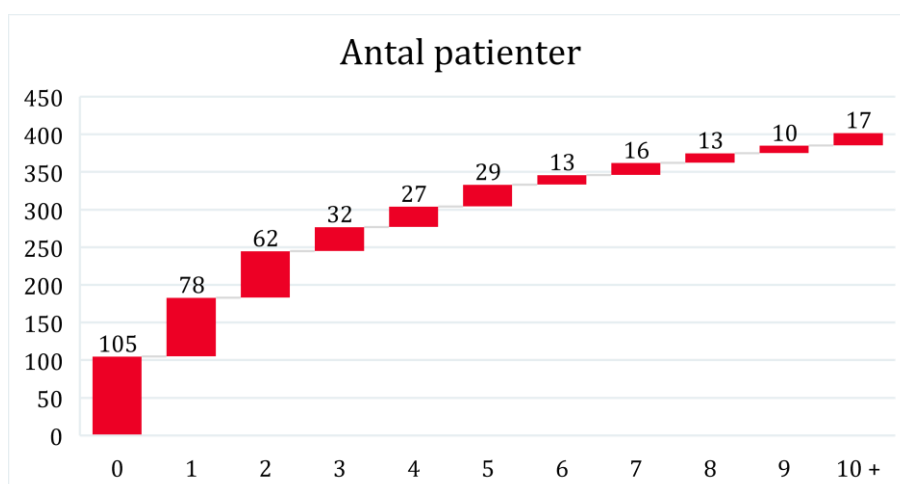
Vid mätningen hade 105 patienter (26 %) en läkemedelslista utan diskrepanser i det aktuella journalsystemet, Figur 3. Diskrepanser i läkemedelslistan identifierades för 297 patienter (74 %). Utslaget på 402 patienter identifierades 2,9 diskrepanser per läkemedelslista. Medianvärde* var 2 diskrepanser, undre kvartil** var 0 och övre kvartil *** 4.

* Median = Inom statistiken det värde för ett ordnat datamaterial som delar materialet i två lika stora delar

** Undre kvartil = Värde som avgränsar de 25 % minsta värdena

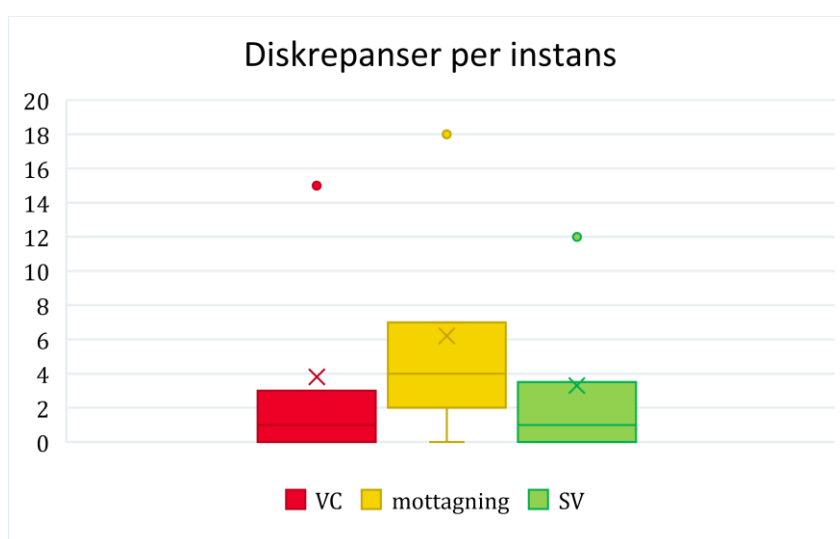
*** Övre kvartil = Värde som avgränsar de 25 % största värden

Totalt identifierades 1157 diskrepanser, varav 1079 avsåg läkemedel på recept och resterande avsåg receptfri användning. Receptfria läkemedel räknades som diskrepans vid användning minst en gång/vecka. Av de 1157 diskrepanserna rörde 776 stående behandling, resten vid behovsbehandling. Totalt registrerades 127 handhavandefel.

Figur 3. Antal patienter med respektive antal diskrepanser.

I läkemedelslistorna från specialistmottagning identifierades, liksom vid de tidigare mätningarna, statistiskt signifikant fler diskrepanser i jämförelse med läkemedelslistorna från primärvård samt från slutenvård, Figur 4.

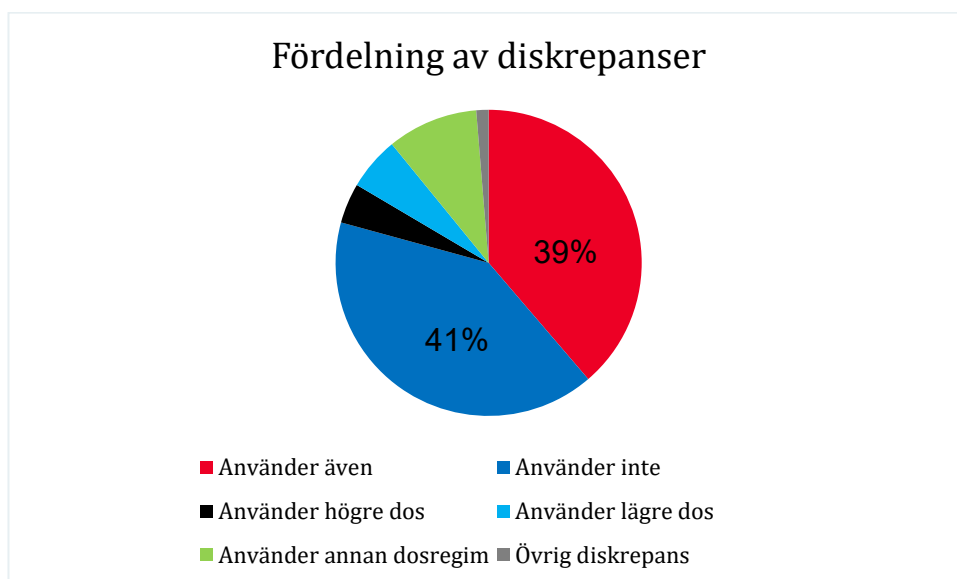

Figur 4. Fördelning av diskrepanser per instans.

Vad kan utläsas ur en boxplot?

"Lådan" representerar 50 % av värdena i kategorin. Höjden på lådan är alltså ett mått på variationen i dessa 50 %. Det tjocka strecket i mitten av "lådan" är medianvärdet d.v.s. det mittersta värdet bland alla värden i kategorin. Värden utanför "lådan" kan representeras med streck, cirkel eller stjärna utifrån värdets storlek. Median tillsammans med höjden på lådan ger sammantaget ett mått på nivå och variation för respektive kategori.

Den vanligaste typen av diskrepans var att patienten inte använde ett läkemedel som stod med i läkemedelslistan i aktuellt journalsystem följt av att läkemedel inte fanns med i läkemedelslistan i aktuellt journalsystem trots att patienten använde läkemedlet, Figur 5. Övrig diskrepans kan vara tex annan beredningsform än vad som är angivet i läkemedelslistan.

Figur 5. Fördelning av typ av diskrepanser, receptfritt inkluderat.

De läkemedel som oftast förekommer bland diskrepanserna var paracetamol (71 st) och omeprazol (47 st).

6 Diskussion

Vid denna mätning klassificerades 80% av alla diskrepanser som ”använder även” (dvs ett läkemedel som patienten använder men som saknas i patientens läkemedelslista) eller ”använder inte” (dvs läkemedlet finns med i listan men patienten använder det inte). Åtgärder som kan påverka detta skulle få stor effekt på läkemedelslistornas korrekthet.

Målbilden är fortfarande den som togs fram av Koncernrådet för patientsäkerhets utsedda arbetsgrupp för Aktuella läkemedelslistor: ”Som patient i Region Skåne har du en läkemedelslista som är tillgänglig för dig och dina vårdgivare. Denna lista uppdateras varje gång vi gör en förändring i den.”

Läkemedelsavstämning är ett grundläggande verktyg som ska genomföras för att nå listor med färre diskrepanser och därmed färre risker. Det innebär att ansvarig läkare ska gå igenom följande:

1. Vilka läkemedel patienten är ordinerad och varför.
2. Vilka av dessa läkemedel patienten använder och hur.
3. Vilka övriga läkemedel som patienten använder, till exempel receptfria läkemedel och naturläkemedel.

Samt se till att läkemedelslistan är korrekt och dokumentera i journalen:

- vilka läkemedel som patienten använder
- eventuella förändringar och anledning till dem
- att det är gjort en läkemedelsavstämning och vilka källor som använts, till exempel patient, närstående, Nationell patientöversikt (NPÖ), Pascal, läkemedelslista i annat journalsystem, kommunalt delningsunderlag och Mina sparade recept (apotekslistan).

Avslutningsvis är det viktigt att ge patienten eller dess ombud en uppdaterad läkemedelslista.

Det är viktigt att tänka på att patienterna kan införskaffa läkemedel från olika håll, därför bör patienter tillfrågas om andra läkemedel än de som syns i läkemedelslistan eller i Förskrivningskollen.

Receptfria läkemedel är viktiga att ha med då vissa av dessa vid kontinuerlig användning kan påverka effekten av andra läkemedel och kan vara direkt olämpliga för den enskilde patienten, t ex genom påverkan på njurfunktion.

I denna mätning var paracetamol och omeprazol de vanligaste läkemedlen bland diskrepanserna. Även läkemedel som inte orsakade diskrepanser i någon större omfattning kan orsaka allvarliga avvikelser.

Målsättningen är att minska diskrepanserna i vårdens läkemedelslistor, och därmed förebygga risken för felaktiga och ofullständiga läkemedelsbehandlingar samt vårdskador. Under åren med PPM aktuella läkemedelslistor har olika åtgärder för att förbättra situationen genomförts. Dessa inkluderar bland annat utbildning av läkare i arbetssättet inklusive hur man dokumenterar i journalen att läkemedelsavstämning är gjort. Denna information finns även tillgänglig i form av fickfoldrar och som filmer. Vidare har information riktad till patienter tagits fram.

Det arbete som kontinuerligt görs av kliniska farmaceuter, såsom läkemedelsavstämningar på akuten och vårdavdelningar, är en väsentlig insats att nämna.

Införandet av SDV och nationella läkemedelslistan kommer förhoppningsvis att förbättra situationen med aktuella läkemedelslistor, men erfarenhetsmässigt vet man att ett sammanhållet journalsystem endast ger marginell förbättring. Läkemedelsavstämning är ett hantverk som av patientsäkerhetsmässiga skäl behöver genomföras kontinuerligt för att minska diskrepanserna i vårdens läkemedelslistor, och därmed förebygga risken för felaktiga och ofullständiga läkemedelsbehandlingar samt vårdskador.

7 Kontakt

Vid eventuella frågor avseende rapporten kan Cecilia Lenander, cecilia.lenander@skane.se, kontaktas.